

LIITE 12**Koonti vanhusneuvoston, vammaisneuvoston ja nuorisovaltuuston sipoolaisten hyvinvointia koskevista näkemyksistä****Nuorisovaltuusto**

Nuorisovaltuuston näkemyksiä lasten ja nuorten hyvinvoinnista käsiteltiin nuorisovaltuuston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuraavaksi esitetään koonti nuorisovaltuuston näkemyksistä.

Vahvuuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnissa:

- **Sipoon erityispiirteet**
 - o Metsä, luonto, luontopolut
 - o Hyvät koulutusmahdollisuudet
- **Palvelut**
 - o Liikuntamahdollisuudet: avoin luistinrata, hiihtoladut
 - o Seuratoiminta monipuolista, partio
 - o Uusi Wessman-talo
 - o Tjejvillan-tyttökerho
 - o Koulujen yhteisökasvattajat

Haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnissa:

- **Elintavat ja päihteet**
 - o Lisääntynyt ylipaino: huonolaatuinen ruoka, liikkumattomuus, unettomuus
 - o Päihteet: yhä nuoremmat käyttävät
 - o Nuoret voivat huonommin: päihteet, huumekauppa, väkivalta lisääntynyt
- **Kiusaaminen ja yhteisöllisyys**
 - o Some ja puhelimet: nettikiusaaminen
 - o Yhteisöllisyys on vähentynyt tai puuttuu kokonaan.
- **Palvelut**
 - o Yli 15-vuotiaille ei ole matalan kynnyksen liikuntaharrastustoimintaa tai aloittelijaryhmiä
 - o Pitkät jonot palveluihin (erityisesti opiskeluhuollon mielenterveyspalvelut)
 - o Uimahalli puuttuu
 - o Lasten ja nuorten palveluista, toiminnasta ja tapahtumista viestiminen ja markkinointi, jotta nuoret tietäisivät niistä paremmin
 - o Ei tiedetä, miltä esim. koulukuraattori näyttää, eikä siten uskalleta hakea apua ja ottaa yhteyttä. Aikoja sinne myös vaikea saada, jos yrittää.

Lasten ja nuorten **osallistaminen** palveluiden kehittämiseen:

- Hyvinvointipalveluilta kouluvierailuja, jotta palvelut tulevat tutummaksi ja kynnys ottaa yhteyttä madaltuu.
- Alusta asti nuoret, nuva ja oppilaskuntien hallitukset mukaan suunnitteluun
- Palveluista tiedottaminen ja markkinointi. Somessa sinne, missä nuoret ovat

Vanhusneuvosto

Vanhusneuvoston näkemyksiä ikääntyneiden hyvinvoinnista käsiteltiin vanhusneuvoston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuraavaksi esitetään koonti vanhusneuvoston näkemyksistä.

Vahvuuksia ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Sipoon erityispiirteet**
 - o Kunnassa on useita yhdistyksiä, joihin voi liittyä. Kolmas sektori on aktiivinen.
 - o Kylien yhteisöllisyys esiintyy voimakkaana.
 - o Monella on suhteellisen hyvä taloudellinen tila.
- **Palvelut**
 - o Kunnan palvelut
 - Sipoo opistolla on useita ikäihmisille sopivia kursseja, mutta 8 osallistujan vaatimus kurssille rajoittaa mahdollisuuksia järjestää kursseja.
 - Kunnalla on kirjastoja Nikkilässä ja Söderkullassa.
 - Kunnan kotisivuja kehitetään ja on hyöty, jos osaa käyttää mutta voi olla vaikea löytää mitä on hakemassa.
 - o Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut
 - Sipoon useat asumisyksiköt ovat tarjonneet turvallisuutta silloin kun ikäihminen ei enää pärjää kodissaan. Sipoossa on erilaisia asumisyksiköitä ja myös kunnallisia yksiköitä, jotka tarjoavat ympärivuorokautista palvelua. Kunnallisia ympärivuorokautisia palveluasumisyksiköitä ovat Suvirinne ja Suvikuja, joita nyt uhkaa lopettamista, kun ovat siirtyneet hyvinvointialueelle. Sipoon Palvelutalosaatiö tarjoaa asuntoja, joiden varustetaso vastaa yhteisöllistä asumista ja myös ympärivuorokautista palveluasumista. Palvelutalo Lindassa on kaksi ympärivuorokautista palveluasumisyksikköä ja palvelutalo Elsiessä yksi. Palvelutalo Sofie tarjoaa senioriasuntoja. Eläkeläissäätiö tarjoaa yhteisöllistä asumista Kullen talossa. Yksityisiä ympärivuorokautisia palvelukoteja on sekä Nikkilässä että Söderkullassa.
 - Kotisairaalapalvelut toimivat yleensä hyvin.
 - Kotipalvelu toimii hyvin, kun annetut resurssit ovat riittäviä ja kun asiakas on kuntonsa puolesta kotihoitoon sopiva eikä tarvitse ympärivuorokautista hoitoa.
 - o Muut palvelut
 - Keskustoissa on hyvin varustettuja ruokakauppoja
 - Apteekkipalvelut ovat hyvät, mutta lääkkeet voivat olla ”liian kalliit” ostaa.
 - Paikallislehdet Borgåbladet ja Sipoon Sanomat.
 - Radio ja TV kanavien tarjonta.
 - Matkapuhelimesta on turvaa, jos osaa käyttää sitä.

Haasteita ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Ikääntyneiden hyvinvointi, terveys ja toimintakyky**
 - o Moni kärsii yksinäisyydestä.
 - o Talous rajoittaa monen yhdistyksen toimintaa.
- **Yleistä palveluista**
 - o Jos asuu keskuksien ulkopuolella eikä ole autoa, on vaikeaa päästä kauppoihin, tilaisuuksiin tai tapaamaan ystäviä ja tuttuja.
 - o Esteettömyys ei aina ole huomioitu.
 - o Ei aina saa hoitoa omalla äidinkielellä.

- Julkista liikennettä on huonosti tarjolla keskusten ulkopuolelle ja on mahdotonta maksaa rahalla tai pankkikortilla.
- Monen ikäihmisen on vaikeaa käyttää digitaalisia palveluita.
- Moni ikäihmisen on vaikea tietää keneen pitää ongelmatilanteissa kääntyä: Omaisiin? Viranomaisiin? Palvelutuottajiin?
- Pankkiasioissa on vaikeaa saada henkilökohtaista palvelua ja on vaikeaa tunnistautua.
- KELA-palvelua saa vain puhelimitse tai verkossa.
- On vaikea saada omaa tiedotusta paikallislehtiin ja erityisesti vaikeaa saada ilmaista mainosta.
- **Kunnan palvelut**
 - Sipoon opistolla on vaikeuksia saada tarvetta vastaavia tiloja ja toimintaa rajoitta 8 osallistujan vaatimus järjestää kurssia.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut**
 - On vaikeuksia saada yhteys hyvinvointialueeseen ja palvelua muuten kuin äkillisissä sairastumistapauksissa.
 - Kun vaihtaa asumiskuntaa/hyvinvointialuetta on vaikeuksia rekisteröityä ja saada hyvinvointialueen palveluita.
 - Kotihoito on joskus riittämätön.
 - On vaikeuksia päästä ympärivuorokautiseen palveluasumiseen ja erityisesti omassa kotikunnassa.
 - On vaikeuksia saada rokotusaikoja ja rokotusta on järjestetty vain harvoissa paikoissa.

Muutoksia tai havaittuja ilmiöitä ikäihmisten hyvinvoinnissa:

- **Palvelut**
 - Lisääntyvästi vaikeuksia saada viranomaisapua: Terveyspalveluita, pankkipalveluita, KELA-palveluita
 - Vaikeampi nykyään järjestää ikäihmisten asumista kuin aikaisemmin.
 - Viestinnän digitoinnin aiheuttamia ongelmia.
- **Kunnan toiminta**
 - Kunnan viranomaiset pyytävät useammin kuin ennen vanhusneuvoston lausuntoa suunnitteluasioissa.
 - Kuntalaisilla on useammin kuin ennen mahdollisuus aikaisemmassa vaiheessa ottaa kantaa suunnitteluasioihin yleisissä kuulemistilaisuuksissa.

Vammaisneuvosto

Vammaisneuvoston näkemyksiä käsiteltiin vammaisneuvoston kokouksessa marraskuussa 2024. Seuraavaksi esitetään koonti vammaisneuvoston näkemyksistä.

Yleisiä huomioita:

- Vammaisneuvosto korostaa, että vammaisuutta on monenlaista ja näin ollen ei voida arvioida ryhmänä, eli voi olla esimerkiksi kehitysvamma, näkövamma, kuulovamma tai liikuntavamma.
- Vammaisia ihmisiä arvioidaan vain harvoin heidän todellisten kykyjensä mukaan. Yksilön käyttäytyminen ja taidot luokitellaan tai arvostetaan tietyn vammaryhmän edustajan stereotypian perusteella, eikä sen perusteella, mitkä ovat yksilön yksilölliset tekijät. Vammainen ihminen saa vain harvoin olla aivan tavallinen ihminen, jolla on sekä vahvuuksia että heikkouksia.

Vahvuuksia palveluissa vammaisten näkökulmasta:

- **Vammaisten osallistaminen ja kuuleminen**
 - o Kunnan toimijoista rakennusvalvonta toimii esimerkillisellä tavalla ohjatesaan suunnittelijoita ja rakennuttajia yhteistyöhön vammaisneuvoston kanssa suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Lisäksi rakennusvalvonta pyytää vammaisneuvostolta lausunnot.

Haasteita palveluissa vammaisten näkökulmasta:

- **Vammaisten osallistaminen ja kuuleminen**
 - o Osallisuudesta: Vammaiset tulee osallistaa päätöksentekoon heitä koskevissa asioissa. YK vammaisten ihmisoikeussopimus määrittää, että vammaisten kanssa on "neuvoteltava tiiviisti heitä koskevissa asioissa". Tämä kansainvälinen sopimus sitoo Suomea lain tasoisesti hallinnon kaikilla tasoilla.
 - o Sipoossa vammaisten henkilöiden osallistaminen ei nykyisellään toteudu merkitsevällä tavalla. Vain rakennusvalvonta lähettää vammaisneuvostolle lausuntopyyntöjä valmisteilla olevista asioista. Lausuntopyyntöt muilta osastoilta puuttuvat, vaikka kaikille tarkoitettujen palveluiden, tilojen ja ympäristön tulisi soveltua myös vammaisille henkilöille.
 - o Osallistamisessa on tapahtunut selkää taantumista viime vuosina. Näin vammaisilla henkilöillä oleva tieto jää hyödyntämättä, mikä aiheuttaa lisäkustannuksia.
- **Esteettömyys**
 - o Esteettömyys mahdollistaa yhdenvertaisuuden, puutteet esteettömyydessä kertovat välillisestä syrjinnästä.
 - o Kunnassa on aiemmin toiminut aktiivinen esteettömyystyöryhmä. Sen sijaan 1.1.2023 aloittaneen esteettömyystyöryhmän toiminta on estynyt kokonaan yli vuoden ajaksi, koska pj:ksi nimetyn hyvinvointikoordinaattorin lähdettyä ketään ei ole nimetty työryhmänsä johtajaksi.
 - o Kuntalaisten yhteydenottoihin suojatiealueiden liikkumista vaikeuttavista vakavista ongelmista ei ole vastattu riittävästi. Hyväntahtoiset autoilijat joutuvat toistuvasti pysähtymään auttaakseen apuvälineiden käyttäjiä suojateiden ylittämässä.
 - o Edelleen on esteellisiä julkisia tiloja, mitkä hankaloittavat pyörätuolilla tai muulla apuvälineellä liikkujia. Tästä esimerkkinä mainittakoon monitoimihalli. Ulko-ovi on raskas, pelikatsomoon on rappusia ja käytävä penkkien sivuilla on niin kapea, ettei siinä pysty liikkumaan esim. pyörätuolilla.

- **Palvelut**
 - o Vammaisuus koskettaa niin vastasyntyneitä kuin vanhuksia - kaikenikäisten palveluiden tulisi soveltua myös eri tavoin vammaisille henkilöille, mikä tulisi ottaa suunnittelussa ja palvelumuotoilussa huomioon.
- **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut:**
 - o Oman kokemukseni kautta Sipoo kuntouttaa eri vammaisryhmiä, joko oman henkilökunnan kautta tai ostopalveluna siten, että asiakas maksaa siitä omavastuun. On ymmärretty se, että se on kaikkien etu, että asiakas voi/pystyy ja haluaa asua kotonaan.
 - o Haaste on jo sinänsä se, että hyvinvointialueiden myötä päätöksenteko on siirtynyt kauemmas kansalaisista. Virkateitse asioiden hoito ei kaikilta onnistu ja monesti asioiden eteenpäin vieminen vaatii yritystä ja sisukkuutta.
 - o Hyvinvointialueen puutteellinen osallistaminen aiheuttaa myös lisäkuluja. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on mm. määrännyt v. 2024 hyvityksiä maksettavaksi uuden terveyskeskuksen esteettömyyspuutteista, vaikka niistäkin viestittiin hallinnon usealle taholle useampia kertoja.
 - o Erityisesti ikääntyvillä asukkailla on huolta ja pelkoa sotepalveluiden muutoksiin liittyen. Vaikeus saada vastaanottoaikoja ja sen myötä jäädä ilman tarvittavaa tutkimusta ja hoitoa pelottaa ihmisiä. Ikääntyneet pelkäävät kovasti joutumista hoivapalveluiden piiriin, koska nykyisessä tilanteessa ei uskalla luottaa, että hoiva olisi laadukasta.